

שאלה - מתה מחמת מלאכה [שבוע ב]

גמ' צו: אביעיא להו כחש... עד צז. אמר רבא האי מאן [1-2]

פירוש מתה מחמת מלאכה
רמב"ן ד"ה הא דאמרינן [3]
רשב"א שם [3]

Optional מחנ"א שומרים סימן ד' [4]

טור חו"מ סימן ש"מ כתב הרמ"ה ובית יוסף שם (ו) (ז) [5]

שו"ע חו"מ סימן שם סעיף א' [6-7]

Optional תרומת הדשן סימן שכ"ח [3]

שו"ע שם סעיף ג' וסמ"ע ש"ך שם [8-9]

משפט שלמה חלק ג' סימן יט [10-11]

תב

צו.

[illegible]

וְרִיבִים אֵלֶּה שְׁהוּסִיף וּפִי דְלִפְנֵי
 שְׁמַעְבָּר כִּלֵּי צְרוּת שׁוֹאֵל פּוֹמֶחַן לֹ
 מִלְמִינִן אֲחוּזֵי לְשֵׁלֶם הַשְׁבָּרִים וּמִ"ס
 יִשְׁלֵם אֲבָל לָרֵב כִּהְנֵה וְלָרֵב אִם
 וְנִלְמִינִן אֲחוּזֵי לְשֵׁלֶם הַשְׁבָּרִים כִּינֹ
 הֵסֶם צְרוּת מִשְׁאֵל וְהֵסֶם לְחִמֵּר
 וְיִרְשְׁלֵמִי מִן שְׁחִין שְׁמִין לֹא לִגְבֹּב
 אֲבָל לְגֻזֵּן וְאֲמֵר ר' אֲבָרָה בֶּן מִמְלֵ
 יוֹסֵם שֵׁיטִי יִשְׁלֵם וְלֹא מִיָּסֵם עַד כִּינֹ
 וְגִיבִיזָה גִבְיִילָה מִינֵן אִ"ר בֶּן וְהַשִּׁיב
 אֶת הַגִּבְיִיל אֲשֶׁר גִּבְיִיל לֹא הָיִינוּ
 וְיִשְׁלֵמִי לֹא מִיָּסֵם מִנֵּם צְהֵמָה אֲחֵרֵת וְלֹא
 וּפּוֹמִין אֵלֶּה הִ"ס מִיָּסֵם שְׁחִין שְׁמִין
 אֲשֶׁר עֲשׂוּר מִיָּסֵם וְהָיוּ יִמְיוֹרִים כְּמוֹ

גב' (ה) פתח דמשאל כמו דניקו ו
הם של אפילו היכא דליכא פסח
ה"נ טעמא לו דמי נהגא מעליא
לו אס רחא לשלם השגרים

ק רב *והלכתא כרב כהנא
ליה תבריה וממליא^ט ליה
ברא דשאל דוולא מחבריה
מקויה דרב פפא אמר ליה
שונית ביה ואיפטר ההוא גברא
מחבריה חבור עליה עכבר
אשי ומקיבעיא ליה כי האי
מחא מחמת מלאכה דמי או

וּמִמּוֹקֵן וְהִסְתֵּם (צ"ק ד' י:) גב'
מִטְפִּלֵן גִּבְלֵה שִׁמְשֵׁן לוֹ הַגִּבְלֵה שֶׁל
וְעֵלֶיהָ מוֹסִיף וּמִשְׁלֵם דְּמֵיָהּ ה"ק
שֶׁלֹם דְּמֵיו זֶה יֵלֵךְ וְיִטְרַם וְיִקְנֶה לוֹ
מִמֶּה
וְי
נִשְׁר
יָדָן:
וְהוּא.
וְהוּא.
מִקֵּץ
עֵינֵי
דְּמֵיו.
וְיִמְנֵן

נא הכי, שישלם לו כלי עשוי ומתן
קקן תשלומי נזק מולמד שהנעלים מטפס
ומתנו שמתה ע"ז זה שהקיקה לו ועליה
וימו לו בצדי הראשון ועליהן ישלם
מי אחר: ואיפטר. דה"ל מתה
מחמת מלכסה: כד"ה ב"א. מי הו
תה מחמת מלכסה או לא: דנשי
שדודו, לא היה לו ליפול בד"ן:
ובי"ד. נתחמם: דנשי קשלוהו.
לא נצילת הרבה ומת: שחל"ה
נע כרמים למתה: אומנא.^ט מקין
: מפר. המספר את אנשי העיר
וספורת: כשא"ה בבעלי דמי.
המספר והמלכסה שאל היינו

(ב) תומ' ד"ה אל וכו

(6) תרם ד"ה אל ו
ח"צ חים שנים ישל
הכל: (3) ד"ה שאל
וכו דסקק גמור דה
דלחב למעט גמור כי
שהכל ביום אחד ומש
דירא דמחמו. וי"צ פ
דירא ענומיסה י"צ פ
ל"ב ד"ה כ"ח ה'הו' נ
ד' פ ג"צ וק לק
ד' ק מוספוט
לחוו: (2) ד"ה ח
וכי בארמ
(7) בארמ לחשב
לשבור ע"ה (8) בא
דחוו ק"ח שורא
גנו ענומ ארמ:

[א] גמ' גברא כו'. ל'

[א] גמ' גברא כו'. נ'
דכמה ממה מלא
הוא. טור וכן לק'
בסיפא:

גמ' איבערן. גיטן
למ' ע"ב ודף עו ע"ב ע
דף כב ע"א:

[ח] צ"ל וממשי

פ ציל וּמִסְפָּל (דפרי),
 וּכִיָּה בִרְיָה (דפרי),
צ מִחָה מִחָה
 מִלֵּאנָה דְּמִי אוֹ לֵ
 לִיחָה אֲרִיָּה וּבִבְחֵי וּ
 חֵה לִפְנֵי שָׂרָה (דפרי)
ו וּמִסְפָּר מִחָה
 צִיל לִבִּי (דבש)
 וּכִיָּה בִרְיָה
 וּבִכְחָתִי צִיל שָׂרָה
 אַחַת וּשְׁכָר
 (דבש) וּכִיָּה בִרְיָה
ד וּדְחִינָה
ז דְּגִיל דְּגִיל
ל לִקְמֵן פֶּרֶק הַמֶּקֶם
 דָּךְ קָטָה עֵצָה
 מִחֹל וְנִיחֹל, מִשְׁנֵי
 (גלויה) **פ** וּכִיָּה בִרְיָה
 (רש"ש) וּכִיָּה בִכְחָתִי
ק דְּגִיל דְּגִיל
צ צִיל
 (שירי) **פ**
ב בִּרְיָה
 וּכִיָּה בִרְיָה **פ**
 הַלּוֹמִיָּה כֹּאשֶׁר
 (באז"ל) **ש** שִׁי לִיחָה
 מִשְׁנֵי מִשְׁנֵי

דו"ח.א. דלי להסוקום שדה
[למקן קנ]. שזנר.א. מחול
ד"ר.א. דינא [לנ].
דינא.א. חין סקמ ערעור
דגדג ניומא עב.א. שרת.א.
נוטע כרס ביקות עגל
הבית ועליו נהיה חריסל
הימים וטוטל מחלה
נפירות [למקן קט]. נוטע
כרמו למחלה נבי"א כ.א.
אומנא. מוטל מניקות
[למקן שס]. ד"ר.א.
להרס [בכרזו]
שמיצה בבבילים. אחד
מן אומרים שפעל כחיו
עגלים מלמלממו ולפיר
אח.א. איכסמיה. אגלני
פנו ד"ר.א. שרדיריו [א]

חלל פתח כמו (ב"ק ד' סה) אהיה
 וקצין כעין שגגז וכן משמע בירושל'
 "קדושין" דהסם קאמר מנין שאין
 נבעלים מטעלים נביעה א"ר אבא
 ר' ממל חיים שנים ישלם ולא מהים
 נשחטת דפסחת נבלה א"ר ינאי ו
 ר' פלגי ר"א צ"ק דנצח קמא
 (דף ע"ב) דקאמר שמיך לגגז ולגוז
 ש להוכיח דשימי אינו קונה ולהכי
 הוי פסח לבעלים וא"ס דר' אלעזר
 וסופיה נמצוה (ב"ק ד' סה) קאמר
 שדע שססם גביה הוי יאוש בעלים
 מ"ו מה טעמה דההו מעשוי אף
 כ"ו דההו מעשוי והכי מעשוי
 מעשוי דנצחיה אי שיעי אינו קונה
 אלא אלאמא משמע דההי מעשוי שקנה
 בשיעי מעשה וי"ל דההו מעשוי
 אלא דההו לענין קנין אלא דההו
 לענין לקבל ולתפסד ממונ נצחיה
 אלא נצחיה א"ר הוה דלתי אי טעיה
 אלא קני היינו נצחיה מליה או נרנא
 דאיתביז מאליו אבל גדים כגון
 קני נצחיה קני בשיעי מעשה: **כ"ו** הוא
 ורנא מאי. חיימה מאי קמצי ליה
 אלא מתה ממש מתמה מלאכה וי"ל
 דאיתביז ליה אם שיעה נצחיה שכוליה
 למקום אלא עכברים מצינו אבל
 אי לו לשמור שלא יתרוגמו

משמיה דרבא ויגברא דרש
ולא דינא איכא דאמרי אכיל
חביל ומית יתיב רב אשי
האי גוונא מאי אמר ליה רב
הכי אמר אבימי מהגרוניא
ולוהו דא דינא ולא דינא
מאן דבעי למישאל מידי
גימא ליה אישקין מיא
בעלים ואי פקח הוא גימא
א וחדר אישקיד אמר רבא
תתלא טבחא ואומנא ספר
בעידן עבדיתיהו כשאיילה
מרו ליה רבנן לרבא שאיל
אמר להו לאפקעי ממונאי
נה אתון שאילתון די דהאלו
וומי לכו ממוסכתא למסכתא
לאישתומי ולא היא איהו
א דכלה אינהו שאילו ליה
מר בר חנינא אונג כודנייתא
לדלוי טעונה כהדיהו פשעו
לקמיה דרבא חיביניהו אמרו
א אישקיה בעבעליהו היא
איגלאי מילתא דלמיסר
נפק הניחא למאן דאמר
ם פטור משום הכי איכספ
מר חיביב אמאי איכספ לא

אבינו מחתניא מש
קטלוהו לא דינא ולא
עכברי טובא וחביל
וקא מעיין בה כהאי
מרדכי לרב אשי הכי
גברא דנשי קטלוהו
אמר רבא האי מאן
מחבריה וליפטר ניבי
דהוי שאילה בבעלי
ליה שאיל ברישא וד
ימקרי דרדקי שתלא
מתא כולחון בעיין
בבעלים דמו אמר
לן מר אקפד אמר
קא בעיתו אדרבה אמר
אנא מצו אישתמוס
אתון לא מציתו לאישי
שאי לכו ביומא דר
בשאר יומי מרימר ב
ביי חחאי נפק לרלוי
בה ומית אתו לקמדי
ליה רבנן לרבא
איכסיף לסוף איגי
טעונה הוא דנפק
פשיעה בבעלים פפ

רצונו נשאל לנו למלאכתו
ומד לנו תורה שישב ומלמד לנו
וכה כל היום ואם נשאל ממנו
תורה ומתה נסמך: אתון שאילתון
למלאכתי שכאמי חפץ להחמיל
ועכסת אחרת שלח תשכח ממני אף
אין יכוילן למחות צדי: ביומא
בזה. ודעו דשקל לפני הרגל צהלה
ברגל דלא מני לאישתמוטי למילתא
צרימי: אינחו שאילו ליה בשאר
מי. שאלו גרסינן: בודנייתא.
ידרה: בבעלים. שהיה מקיעו^ט
עשתה שאלה: לראות שלא
יטע זמאחה: ופסחה ברבדה בי
דאפרי: חייזן דאי מני שנקח
לפאך המות צי גגז הוה קיימא
לדמרין צרק המפקיד (לעו לו):
לפך משגגנה חייב^ט צחשלומוין:
ידיה בבעלים. גיטת וז שאלה
חייב^ט צעלים היא שכירותה^ט
עשת צמרות כשנכנסה לעמו ומתא
שאל (ד' ע"ה) היה רצונו בשעת
שאלה אף צריך להיות עמו בשעת
צורה ומתה: מתבי' המשאיל
ומור שאיליה מתה. אשאל אחת ושכר
ממ קאי: ביום שדויתה שאיליה מתה.
אי אשאלה היום ושכרתי למחר:

ומתה כדרכה בי גנב. ואם
מאמר מה נרץ לומר
דממה צי גנב ויש לומר משום דממה
טעו לומרם שספרו שמתה בקשיעה:
שאלה חצי היום ושכרה חצי
היום. לא זו אף זו קמני
לא מביעני שאלה חצי היום ושכרה

כדרכה כי גנב הוי' ואתו
גניבה בבעלים היא איכסיף
נפק: **מרתני** * השואל את
ם ושכרה למחר * שכר אחת
ה ביום שהיתה שאולה מתה

אֵינְנוּבִי אֵינְנוּבִי וּמִתָּה כָּדָר
אָמְרוּ לִיָּה רִבֵּנָה לְרִבָּא גְנִיבָר
לְמִיסָר מַעֲוֹנָה הוּא דְנַפְקָ;
כִּרְהָ חֲצִי יוֹם שְׂאֵלָה הַיּוֹם וְשֵׁ
שְׂאִיל אֹמֵר שְׂאֹלָה מִתָּה בִּיּוֹ

וַיִּפְשַׁע פָּשְׁעוֹ בַּה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתָיו
וַיִּקְמֵהוּ דָּרְבָא וַחֲיִיבֵינָהּ אִמְרָה
סוֹף אֵינִילָאֵי מִלְתָּא דְלָמִים
הַפְרָה שְׂאֵלָה חֲצִי יוֹם וּשְׂכָרָהּ
שְׂאֵלָא אַחַת וּמִתָּה הַמַּשְׂאִיל

זה אומר איני יודע וזה אומר איני
הספיקא רבה היא אלף אפילו בשבת
ימים עסק שצדקה צריכה וקשה לה
השפעה לי מיהת בדבריה מחה וע"י
משלם דה"ר מרשם צנ"ג ומתקין
וכבר אומר ששכרה מחה והלא אומר
ששכרה מחה דאף על פי שהמשיכר
דושיץ (דף סה. ע"ב) ובקיצה נמי
יכלול ונראה לר"י דאין מגלגל אלף
אין דלא היו דמיא דקושר אף
מקורו לישוע על שו"ת
אזל דבקיפא להמשיכר ואלה שהשוכר
מיידי כשהמשיכר יודע שמהת דבריה
שהוא יודע ואלו ששאלה מחה אצל
חומר והיו מגלגל שצדקה שולל
ים עושה עצמו גדול מספק כי
צדקה שמה שאל אלף דבר לדומה
דמורו טענה שמה שאלה החס וכוונת
אלף ע"י טענה דאין ואם חומר ע
ילפינן בקדושים מעיקר ממונ בקי

[illegible]

בא למיטעי שהכל ביום אחד וחשי
היום ושכרה למחר אית לן למימר
ה שאחיה מתה ודלה אומר איני ויה
דעלאו הכי הוי ליה מחויב שפועה
ה ואיה יכול לשבע דא קאמר א
מר שפועה יבעש שפועה דא שפועה
לימא ליה אישחבע לי דכדרכה מתה
שוכר על ידי גלגול מן המורה דג
יני יודע אמאי יתלוך וינמא מתוך
ויטעה שפועתה ודאי אכל ברישא וקס
אוראי דמיירי כשמאמינא המשאיל
מאן שאלהו וזה אומר שפועה דמיירי
לפני שפועה רגיל הוא להאמינו כיון שהוא
לפי שפועה (ד) להשביעו ע"י גלגול
והגלגול עליו אחרי שהוא מקוסף ויה
אם נאמן במיני דאי בעי אומר אדמי
שפועתו פרי והוא קוץ איני יודע
שפועתו פרי שפועות (דף מח: וספ) וזה
מארה ויש לתוש שמה וינמא גם בלא
פילו על דבר שאינו דומה אמת כיון

ואי היום דספק גמור (ג) דלויכא תלמוד
ידוע יתלוקו אלף אפי' שאלה היום
ברוך יתלוקו: **ביום** שדירתה שא
ואמאי צריך לאוקומי (א) הכי דצנא
לגלגול צריך ליבעד דשכורה וואי
קמינה וזו צורה שאלה זה צורה
ויוען ספק יכול הוא להשפיע שוכר
צורה איני יודע זה צורה איני יודע
שנמצא טוען ודאי דומיא דקטורה
לדעיתא ששוכר טוען ודאי ואור"י
ללא הוא דומיא דקטורה דה צורה
ששוכר אין רביל להאמינו אלב ממציעת
בצמיתא עשה עמנו כלא יודע לפי
ממציעתא איני רוצה להשבישו ולגלגל
ואפילו כשנמצא טוען ודאי יהא נא
שהוצא צורה אמת שטוענו
קצת (ב) כגון טוען אריסין אשטור
אמרה שרגלים לדבר שקנא ומכירה
שנמצא ודאי מנל שמגלגלין אפילו ע

הידושי הרמב"ן בבא מציעא דף צו עמוד ב
והא דאמרי' במתה מחמת מלאכה לאו
לאוקומה בכילתא שאילתה. קשיא לי וכי מגרע
גרע כיון דכי מתה מיתת⁴⁷ עצמה חייב אע"ג
דמלאך המות הוא ומה לי הכא מה לי התם כי
מתה מחמת מלאכה דשואל דמכל מקום איהו
גרם לה היכי מפטר. בשלמא למפטר בה שאר
שומרין בהך טענה דלאו לאוקמה בכילתה
שאילתה טענה מעלייתא היא לומר דלאו
פשיעה דידהו היא, אלא שואל מי יכלת למימר
בה טפי מאונס. וי"ל דשואל ודאי חייב באונסין
אבל לא בפשיעה דמשאיל, וכאן משאיל פשע
בה שהשאילה למלאכה והיא אינה יכולה לסבול
אותה⁴⁸, וכגון שמתה מחמת אובצנא דמלאכה.
וראיתי בספר הר' משה ז"ל⁴⁹ מתה בשעת
מלאכה וטעות הוא⁵⁰.

הידושי הרשב"א בבא מציעא דף צו עמוד ב

אפי' מתה מחמת מלאכה נמי פטור. נ"ל דהיינו עיקר טעמיה דרבא דודאי מאן דמשאיל פרה לחברו
למלאכה מידע ידע דעבידא לאכחושי בבשרא דלאו לאוקמה בכילתא שאלה ואפ"ה לא שם ליה מעיקרא
בכחשא וכיון דלאו בכחש קפיד אף במתה מחמת מלאכה נמי לא קפיד דמה לי קטלה כלה מ"ל קטלה
פלגא, ופירוש מתה מחמת מלאכה היינו שמתה מחמת אובצנא ולא שמתה בעודה עושה מלאכה דאנן
מתה מחמת מלאכה אמרינן מתה במלאכתו לא אמרינן. והרמב"ם שכתב מתה בשעת מלאכה אינו
מחזור.

תירומת הדין,

סימן שכח

שאלה: חיל שונאים באים פתאום לפני העיר לשלול
ולגזול מלקוח כל הברכות שבעדרי העיר, וכני
העיר מזרחים ומזיינים לצאת לקראת שונאים להציל העדרים,
ושאל ראובן משמעון שריון ושאר כלי זין לרכוב גם הוא עם
בני העיר לקראת השונאים, ונפלו בני העיר ביד השונאים
ופשטו ולקחו את כל כליהם מהם ופשטו ולקחו גם
מראובן כל כלי זין והשריון שהיה לו, חייב לשלם לשמעון
מה ששאל ממנו או לאו.

תשובה: יראה דאין ראובן חייב לשלם ואע"ג דשואל
חייב באונסין, מ"מ כה"ג מיקרי מתה מחמת
מלאכה. ואע"ג דלא נתקלקל ונשבר מחמת המלאכה, כיון
דע"י אותה המלאכה ששאל בשבילה נפסד ונאבד חשיב

כמתה מחמת מלאכה¹. וראייה מפ' השואל (ב"מ צו, א)
ההוא גברא דשאל שונרא מחבריה חביר עלה עכברי
וקטלוה, יתיב רב אשי וקאמר כה"ג מאי, אמר ליה רב
מרדכי הכי אמר אבימי הני גברי דנשי קטליה לית דין
ולית דיין. ומקשים שם החוספות² מאי קמבעיא ליה הא
הוא ממש מתה מחמת מלאכה. ומתרצים דקמבעיא ליה
אם שינה והוליקה במקום שרוב עכברים מצויין שם אי
חשיב כה"ג פשיעותא ע"כ. הא קמן דאי לאו משום
פשיעה חשוב בפשיטות מתה מחמת מלאכה, ואע"ג דלאו
מחמת מלאכה ששאל עליה, דהיינו שתצוד העכברים
ותאכלם מתה בעניין איכא דאמרי דהתם והמדקדק התם
בתוס' מוכח ליה דאלישנא קמא קאי, ולא איכא דאמרי,
וני"ד דמי ממש ללישנא קמא דהתם³. הנראה לע"ד כתבתי.

סימן ד

כדי ששאל ספר כדי ללמוד בו ונתקלקל הספר מחמת מה שלמד
אי חייב השואל, או ימא דפטור מכיון דנתקלקל מחמת מלאכה
ושאל פטור במה מחמת מלאכה או נכחשה מחמת מלאכה.
אשר דלפי הטעם דהיה הרמב"ן והריטב"א ז"ל לפטור במה
מחמת מלאכה ואע"ג דשואל חייב בכל האונסין משום דמה
מחמת מלאכה או נכחשה המשאל פשע זה דאיצטרי ליה לעיוני
בפרטו אם היתה ראיה למלאכה וכיון דלא עיין ואשלה איהו
דאפסיד אנפשיה עכ"ד, ירא' דבג"ד דלא שייך האי טעמא לומר
דפשע המשאל הרי השואל חייב לשלם. אבל דברי הרמב"ן אלו
נראה דלאו כ"ע מודו ליה שהרי כתב הרמ"ה והביאו הטור סי'
ש"מ דהשואל בזהמה ליתך למקום ידוע וצאו עליו לנטים ואנסוה
ממנו דקשיב שפיר מה מחמת מלאכה. והביא ראיה מההיא
עובדא דשאל שונא והתם ודאי לא פשע המשאל ואפילו הכי
פטרו, ואפילו למ"ש הטור דהרא"ש ז"ל חילק ע"ד הרמ"ה, לא
חילק עליו מטעם זה של הרמב"ן ז"ל אלא משום דס"ל ז"ל
דנטילה לנטים לא חשיב זה מחמת מלאכה שאפילו לא היה

עושה מלאכה היו נוטלים אותה ממנו משמע דלא ס"ל לטעמו
של הרמב"ן. ולעיקר קושיתו של הרמב"ן ראיתי להרב בעל
נימוקי יוסף שכתב בשם האחרונים נוחי נפש וז"ל ואע"ג דבמה
שלא מחמת מלאכה חייב לא אמרינן הכי כשמתה מחמת מלאכה,
אלא כיון שהשאלה למלאכה ידע המשאל דאפשר דמתכחשא
במלאכה ואפילו הכי השאלה לו אם כן מחירה למיתה הלכך
המשאל הוא דפשע בגפשיה עכ"ד. ולכאורה דברים אלו נוטים
לסברת הרמ"ה, ולפי זה יראה דבג"ד פטור השואל שהרי ידע
המשאל שיתקלקל הספר בקריאתו ואפי' הכי השאלו. אבל
מדברי הרא"ש שהבאתי נראה דלא ס"ל להאי טעמא מדחייבו
לשואל בנטילה לנטים בדרך ואע"ג דידע המשאל כשהשאלה
דאפשר שיאנסו אותה בדרך. ולע"ד היה נראה לי טעם אחר
בפיטור מה מחמת מלאכה משום דסתם שואל כלי או בזהמה
למלאכה, הראיה למלאכה קא שאל והלכך כשמתה מחמת
מלאכה או נכחשה הנהמה מחמת מלאכה כחש דלא הדרא
איגלאי מלתא דבהמה זו לא היתה ראיה למלאכה והוי שאלה
בטעו' דאי הוה ידע זה השואל שלא היתה ראיה למלאכה לא
היה שואל אותה. ולפי דרכנו זה ירא' דבג"ד דלא שייך להאי טע'
הרי זה השואל חייב לשלם. והיה נראה לע"ד להביא ראיה לזה
דלא בכל מה מחמת מלאכה פטור השואל מההי' דאמרינן
בפרק הרבית ההיא דודא דגני מר עוקבא דהוה קא מוגיר לה
מר שמואל תקיל ויהיב לה חקיל ושקיל לה ופריך עליה אי אגרא
לא פגרא ואי פגרא לא אגרא ע"כ. ופירש"י והריטב"א ז"ל אי
אגרא לא פחתה כלומר דשוכר לא מחייב בפחתה דהא להכי יהי
אגרא עכ"ד. משמע דפיטור פחתה בשוכר הוי טעמא משום
דלהכי יהיב אגרא הא אלו לא הוה יהיב אגרא מדינא חייב
בפחתה^ו ואע"ג דהפחת מחמת מלאכה:

(1) כתב הרמ"ה מי ששואל בהמה לילך דרך ידוע
ובאו עליו לפטים באותו הדרך וכו'. עובד דהסוף
דשאל שונא ממנה ואלה עכברים טובא ומתה נפרק השואל
(מ): ופ"ש שלא הרגתו המלאכה גופה. כלומר שלא הרגמו
האכילה עמהם אלא דמתמת
לכל יא עכברים טובא חביל ומית:
ומ"ש ואדוני אבי ז"ל אומר
דאין נראה דמי דשונא
וכו'. לא מלאכי נדרים אלו כחוסים
נפרק ונראה שהר"ש כשרה
דמי הרמ"ה אמר כן לתלמידיו
ולא כחז אומם הדברים נפרק
והי דייק לשון רבינו שכתב ולדוני
אפי ז"ל אומר שאל לא כן הוה ליה
לכחוב ולדוני אפי ז"ל כתב יב:
[בדק חבית] מה שהקשה הרא"ש
להרמ"ה י"ל דאין הכי נמי דאמרין
דמחמת אותה מלאכה נאנסה שהרי אין
חיות רעות וליסטים מצויים בעיר
והדרכים בחזקת טבחה (ירושלמי ברכות
פ"ד ה"ד [עד כאן]: 1
(2) ד השואל את הפרה מיד
כשנפתלקו הבעלים
בשמירתה חייב הוא בשמירתה
ובמונותיה אף על פי שעדיין
לא משכה. לענין שהוא חייב

מרובה מתה מחמת מלאכה קרינן בה: (1) כתב
הרמ"ה מי ששואל בהמה לילך דרך ידוע ובאו
עליו לסטין באותו הדרך או חיות רעות ואנסוה
ממנו חשיב שפיר מתה מחמת מלאכה כיון
שמחמת הדרך ששאלה לילך בה הוליכה
ונאנסה. (1) כי היכי דפטרינן לההוא דשאל
שונא מחבירה ואכלה עכברים טובא ומתה אף
על פי שלא הרגתה המלאכה גופה כיון
שבמלאכה ששאלה לצרכה מתה בגרמתה. ואדוני
אבי הרא"ש ז"ל אומר דאין נראה דלא דמי
לשונא ששאלה להרוג עכברים דבאותה מלאכה
עצמה נאנסה והווי כשואל בהמה למהלך יום
אחד ומחמת ההילוך מתה אבל אם נאנסה ממנו
בדרך אונס אחר הוא ואינו מחמת מלאכה שאף
בלא מלאכה אפשר שתאנס ממנו הילוך חייב:
(2) ד השואל את הפרה מיד כשנפתלקו הבעלים
משמירתה חייב הוא בשמירתה ובמונותיה אף על
פי שעדיין לא משכה: (3) ה—ו ואם שלא
לו המשאל על ידי עבדו או על ידי בנו או על

(1) כתב הרמ"ה מי ששואל בהמה וכו' אף על פי שלא
הרגתה המלאכה גופה. נראה דרובא לומר דעיקר
שאלת השואל לעשות מה מלאכה היא כדי שמהא הורגת את
על פי שאלת אומם ואף על פי שאלת אומם לאחר הריגתם
לא לכך שאלה וכיון שלא מתה אלא
מחמת שאלת עכברים טובא אין זה
מתה מחמת מלאכה ואפילו הכי
פטרינן ליה לשואל ללשנא נפרק
כיון שנמלאכה ששאלה ללכדה מתה
עצמה כן נראה לי ודלא כפירוש
בית יוסף. אלא דלפי זה קשה דלא
כן אין מקום לקושי הרא"ש
שאמר דלא דמי לשונא דמאוסה
מלאכה עצמה נאנסה וכו' שהרי לא
נאנסה במלאכת הריגת העכברים
ונראה לישב דהרא"ש פירש קאמר
הוא דאין נראה מה שמדמהו
לשונא דלכלה עכברים טובא
ללשנא נפרק דהסוף אין השואל
פטור מטעם מתה מחמת מלאכה
שהרי המלאכה היא הריגת עכברים
והיא לא מתה מחמת הריגתם אלא
היינו טעמא דפטור ששאלה שאלה
דהשונא פשעה בעצמה שאלה
עכברים טובא ולא דמי לנפרק ומת
שהגיע על ידי אונס מחסור

בשמירתה מאותה שעה נפטר בסימן ר"א (פ"ו) ובסימן ט"ז (פ"ט)
זהו דעת הר"י (פי' חס' נט. ד"ה ק) והר"ש (פ"ו) מי ט' פ"ה פ"ר
טו) ושהרמב"ם (טכ"ח פ"ב ה"ה) שאלה פ"ה ה"ד פ"ג ה"ה) חלוק
עליהם: ומ"ש דענין מונויותיה. נראה שטעמו משום דשפיר
ליה דחיו מונויותיה חלו בחיוב שמירתה וכיון דלרש"ש זמן חיו
שמירתה הוא משעה שנפתלקו הבעלים משמירתה ממילא הו' זמן
חיוב מונויותיה מאותה שעה והרמב"ם ז"ל כתב נפרק א' מהלכות
שאלה (ה"ד) השואל נהמה חייב מונויותיה משעה שמשכה וכן
מפורש בגמרא פרק הפועלים (כ"ג נא.) ופרק אלו נערים (כתובת
ל): אמר רב פפא משעה ששיכה לחייב מונויותיה [בדק חבית] וזו

והנהמה לא פשעה בעצמה מה שאין כן כאן דפשעה בעצמה והיינו
לדעת פלה בגמרא (מ.) גברא דנשי קטלוהו לא דינא ולא דינא
ופירש רש"י בעל צעירות הרבה ומת אלא דלכתי אינא למימר דמי
ללשנא קמא דמטר עליה עכבר וקטלוהו ועל זה אמר הרא"ש דלא
דמי דהסוף באותה מלאכה עצמה נאנסה פירוש דמלאכת הריגת
העכברים נאנסה שנתחברו העכברים עליה וקטלוהו והו' כשואל נהמה
למהלך יום אחד ומחמת ההילוך מתה הכי נמי מחמת שאלת להרוג
העכברים מתה שנתחברו עליה העכברים והרגוהו זהו דלא הו' מתה
מחמת מלאכה אלא אם נאנסה ממנו בדרך אונס אחר הוא וכו'
ובתרומה דהסוף סימן טכ"ח לא הדין כן ע"ש:

חשובה נפחת על דברי הר"י והרא"ש וצריך עיון [עד כאן]:
(3) ה—ו ואם שלח לו המשאל על ידי עבדו או על ידי בנו
וכו' עד ובתה בדרך פפור. משנה נפרק השואל (מ):
משעת ששיכה לחייב ליה מונויותיה היינו כשלא נפתלקו הבעלים משמירתה א' נמי לאו דוקא משכה אלא כלומר שאינו נשעת חסימה
כדפירשתי בסימן ט"ח סעיף ה' ע"ש:

(2) השואל את הפרה מיד כשנפתלקו הבעלים וכו'. כבר
נפטר בסימן ר"א ורש"י סימן ט"ג ורש"י סימן ט"ז
זהו דעת ר"י והר"ש דחייב בשמירתה מאותה שעה וחיוב מונויותיה
חלו בחיוב שמירתה והא דלמך רב פפא נפרק הפועלים (דף י"א.)
משעת ששיכה לחייב ליה מונויותיה היינו כשלא נפתלקו הבעלים משמירתה א' נמי לאו דוקא משכה אלא כלומר שאינו נשעת חסימה
כדפירשתי בסימן ט"ח סעיף ה' ע"ש:

(3) ואם שלח לו המשאל על ידי עבדו וכו'. משנה נפרק השואל:

פרישה

(1) להווא דשואל שונא מחבירה ואכלה עכברי פופא בוי. וזו
כאילו דלמרי דפרק השואל דף י"ז ע"א אלא נלשנא קמא אמרינן שם
דמחמתה היה בחיוב עליה עכברים וקטלוהו ולפי זה אין לראיה כלל משם
דזה דלא מחמת מלאכה עצמה הוא. שוב ראיתי שלפי מה שכתוב בתרומה
דהסוף סוף סימן טכ"ח משעת ששיכה לחייב עכברים טובא הוה מתה
מחמת מלאכה טפי מחברו עליה עכברים והרגו אותה ע"ש ועיין מה
שכתבתי בסימן טכ"ח (טק"ס) דנראה דמשום הכי כתב מור"ם ז"ל (פס"ק פ"ג)
דמזו עליה עכברים ואכלה דהוה רעוהא טפי וק"ל: אף על פי שלא
הרגתו המלאכה גופה. בית יוסף כתב דלמך לומר האכילה לא הרגמו
אלא מחמת שאלת טובא חביל ומתה. ולי נראה דעיקר המלאכה דשאלה
הוא שפילה לא היתה כדי לאכלה אלא להרגם ולגרסם שיצטר מן הית' אלא
שהאכילה באה ממילא ונגרמת ההריגה והשתא אמי שפיר לשון
הרא"ש שכתב עליו דלא דמי לשונא דשאלה "להרוג עכברים" שמע מינה
מלאכת שאלתה היתה להרגם וקיים דהסוף באותה מלאכה עצמה נאנסה
וראה לומר אף שדברי הרמ"ה כן הוא שלא הרגתה המלאכה גופה מכל

מקום באותה מלאכת ההריגה נאנסה ואי אפשר זה עלי זה דומה לשואל
נהמה להלך ולא מתה בשעת ההליכה אלא נמעיפה לאחר זמן ומתה
עצמה ההליכה ועייפות הכי נמי נגרמת ההריגה אכלה כן כן טענה דמשום
הכי הורגת כדי לאכלה וק"ל: ואדוני אבי הרא"ש ז"ל אומר בוי.
נע"ם היה אומר לתלמידיו כן אלא לא נמלא שכתב כן. ב"י:
(2) ובמונותיה אף על פי שעדיין לא משכה. כמ"ס בסימן ר"א
סעיף ו' ע"ש. ואף על פי דרכ פפא אמר בגמרא משעת ששיכה חייב
מונויותיה כמו שכתבתי בערשה סימן ט"ח סעיף ה' קבילה ליה להרא"ש
דלא דוקא קאמר והוא הדין משעה שנפתלקו בעלים הראשונים משמירתן
דרכ פפא לא דינא קאמר אלא שיעורא נמי למימר דלא חימה היא המלקות
דחסימה והשתלטות דמניעת האכילה באין כאחד וכמ"ס שם א' נמי איירי
סעיף ו' ע"ש. ולי נראה דהר"י (פ"ד) ור"ף (כ"ג) קבילה ליה דרכ פפא דוקא
משעת ששיכה קאמר: (3) ואם שלח לו המשאל על ידי עבדו בוי.

הבהרות והערות

[א] נדפ"ל "דאכלה": [ב] וב"ב ב"י לעיל סימן שלט פ"ד ו"ה והיה אומר, ועיי"ש הגהות והערות אות י'.

סעיף י' ב. או שהמחהו אצל שולחני בו. לשון ספר מסדיים סי' (תמ"ע"א) [תחת"ס], אם תשכיר סופר לכתוב לך, תמנה עמו שלא תהיה צבל חלין פעולה שכיר, שמה כשימצע לא יהיה לך לימן לו, ואף על פי שפעשה תנאי עמו תמן לו כשימצע אם מוכל, ואין צוה תמנה על מה שכתוב בתורה, שהרי אמרו חכמים [ב"מ פ"ג ע"א] אדם תמנה עם פועל להאכילו לחם צר ומים לחץ, אע"פ שהייב להאכילו כפעולה שלמה, עכ"ל. [עין לעיל סימן קכ"ו סעיף ז' ומ"ש שם [סק"ג]]:

סימן שם סעיף א' א. ודוקא שאירע אונם מחמת השואל. עין נכמ"ע ס"ק א' צוה שהשיג על העיר שזמן שכתב לאפוקי השואל בית מתכירו ונשרף בו, משום דכסה"ג בלאו הכי פטור דאין דין שומרין. יפה השיג עליו צוה, ועוד יש להשיג עליו דשאל בית האונם הוא מכא השואל כיון דנרשמו הוא, ודוק*:

לא תבעו כ"א שותבעו ולא היו לו מעות ליתן לו כ"א שותבעו אצל שולחני ליתן לו ירקיעל עליו ליתן לו אינו עובר יאפילו אין לבעל הבית ביד שולחני כלום כ"א ומכל מקום אם רצה השכיר לחזור בו שלא לקבל מהשולחני אלא מבעל הבית הרשות בידו. הגה ו"אם קנו מידו לא יוכל לחזור בו. יא דיני שכיר שנשבע ונוטל נתבאר בסימן פ"ט.

הלכות שא"ה

סימן שם

השואל חייב באונם ובהמה שמתה מחמת מלאכה ואם שלחה על יד בנו או עבדו

וכו' ח' סעיפים

א. השואל מחבירו בהמה או מטלטלים ינאנסו בידו כגון שמתה או נשבר או נשבה חייב. הגה (א"א) ודוקא

צינונים ומקורות (ו) הראש שם ב"מ פ"ט סי' מ"ג והטור סעיף ט. ד"מ ט. ועין לעיל רש סימן ז"ל סעיף ב.

ערך לחם

אלא דבר מועט שידוע שחייב לו אפילו בלא חשבון. [ב"י סעיף ח' בשם נמוקי יוסף ב"מ סי' ע"ב מדפי הרי"ף]. סעיף י' בספרו. קנו מיד השכיר, או שהיו לבעל הבית מעות ביד השולחני והמחהו במעמד שלשתן על השולחני, או שאמר שכיר לבעל הבית אני פוטרך, אין השכיר יכול לחזור בו אחר כך. [טור סעיף ט.].

סימן שם סעיף א'. כגון שמתה או נשבר או נשבה בו. עין לעיל סימן ע"ב דין מיד.

באר הגולה

כ. צרימא שם דף קי"ז ע"א. ש. שם נמשנה ושם צרימא. ת. וכח הכ"י [שם] לשון הרמב"ם [שם] וקיל הכי זה פטור, ומפרש רבינו [הטור] דהיינו שקיבל עליו (שם) לימן לו. א. טור [שם] וכן פירש רש"י שם נמשנה [ק"א] ע"א ד"ה המחנה, וכן מנוול שם צרימא הרי"ף [ס"ח ע"א מדפי הרי"ף] והטור [ק"י ע"א ד"ה חזון] והרא"ש [פ"ט סי' מ"ג]. ב. פלוגתא דרש ששם ורצה שם דף קי"ז ע"א. וכח הרא"ש שם, הלכה כרצה דלא חשיב ליה מחילה, דממתיק דיקא כוונתה, ומכאן ראה דמחילה לא בני קיין, דאי בקיין פשיטא דאינו מחר וכו', ואפ"ה אמר רב ששם דאינו מחר משום דמחל לו, ורצה דאמר (*אינו) מחר משום דלא חשיב ליה מחילה, ע"כ. וכן כחש המוס' שם [ד"ה חזון] וטור ע"פ הר"ש [ד"ב] וגם הרי"ף [שם] פסק כרצה. ג. כחש הרא"ש בנפח פ"ד לכוננות [סי' ד"ב] שכיר שנשכר אלל בעל הבית לזמן ידוע וקנה לו בגדים, ויחלם ילא מוך ומנו כההוא דלמתיק [ב"מ ע"א ע"א] פועל מחר אפילו בחלי היום, אדעמא דהכי לא יכח ליה, אלל אם ילא כוונתו, כיון דידע בעל הבית דלורחא דשכיר למיפק כוונתה איבעי ליה לאחזרי, ומדיהיכ ליה כספם גמר ומקני ליה, עכ"ל. מגליון שו"ע א"ח ז"ל.

סימן שם סעיף א' א. לשון הטור [סעיף א'] וכן כחש הרמב"ם רש הלכות שאלה ופקדון. ב. מפורש בתורה [שמות כ"ב י"ג] ומשנה פרק (מ') [ד']

באר היטב

ו. השכיר לחזור. פירוש, ואפילו אם לא מחר התנוי מלימן לו, מ"מ כיון שאין לו צידו כלום ולא נמחייב לו נמנעם שלשמן ואם רצה התנוי יכול לחזור בו, משו"ה גם הפועל יכול לחזור בו. ועין לעיל סימן קכ"ו סעיף ב'. סמ"ע [סק"א וש"ך סק"י]:

לא תבעו אינו עובר עליו, משמע מעיבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא, וכח"ג דייק הש"ס בפרק הפועלים דף צ' [ע"א] בו, ע"ש: ה. או שתבעו ולא היו לו מעות. ובשו"ע של הגה"ח מהר"ש זלמן [הלכות שאלה ושכירות סעיף י"ח] כחב בשם הא"י ז"ל, דמ"מ מידת חסידות ללוות ולפרוע לשכיר בזמנו, ע"ש: ט. וקיעל עליו ליתן לו. עין בב"י [סעיף ט'] שכתב וז"ל, וקצת משמע שאפילו לא נתראה הפועל בהמחאה זו, כיון שקיעל עליו הלה ליתן לו שוב אינו עובר עליו, עכ"ל. והביאו ג"כ הפרישה [שם], ועין בנחלת צבי מה שכתבתי בזה:

חידושי רעק"א

סעיף י'. או שתבעו. י"ב, ואם תבעו ע"י שליח, עין בתשובת הלכות קטנות סי' ט' ל"א, ודכינו לא י"ל: שם. ולא היו לו מעות. י"ב, וכן הוא בטור [סעיף ט']. ולא דעתי דקדוק הלשון בזה, דמשמע דאם אין לו מעות אף דש צידו שוב כחף אינו עובר, ובצרימא [ב"מ סי' ט"ב ע"א] קמני יכול אפילו אין לו, ללמוד לומר אחר, משמע דוקא אין לו כלל. ובחיטור להרא"ה מזה מקצ"מ כחב או שאין לו כלום לפרע ממנו וכו', ושם בחיטור כחב, אלל אם אין יכול לפרע בלחלו ויט אלא"כ יאבד היכנה משלו לא מייב הכחבו צוה לפי הדומה, עכ"ל. ועין תשובת מוהל מלך סי' מ"ה, ועין מה שכתב בגליון [שם] וי"ל דאינו מייב בלחלו מזה לא היו הנאה. ממנה אפרים הלכות מרים סי' כ"ד:

ביאור הגר"א

סעיף י' ח. וקיעל בו. ח"ש שם [ב"מ קי"ב ע"א] מחר לו בו: (ליקוט) וקיעל בו. דלכ"ל אין להם כלום על השולחני כיון שאין לו אלל השולחני (ע"כ): ט. אפילו אין בו. דלכ"ל לא קאמר רבה [שם] שחזר, דקיימא לן [גיטין י"ב ע"ב] דמעמד שלשמן קני. רי"ף [ב"מ ס"ה ע"א מדפי הרי"ף] ואמר פוסקים וכמ"ש בסמ"ק קכ"ו סעיף ב'. וירושלמי [שבתות פרק כל המעטין (ס"ו) [ה"ה]] דקאמר הלא דחימא בו, ק"ל כרז ששם, וק"ל כרזה דמחני [ב"מ ק"א ע"א] דיקא כוונתה, כמ"ש שם מדקתני סי'. שם [ב"מ ק"א ע"א] ומכל מקום סי': י. ואם קנו בו. מוס' שם [ק"י ע"א] ד"ה מחר בו, וכמ"ש בנשדרכין כ"ד ב': סימן שם סעיף א' א. (ליקוט) בהמה או מטלטלים. עין רש פ"ח ד"מ ז"ד ב' והא בעינא מווי בו' אי צעית אימא כשאלת בו' (ע"כ): (ליקוט) או מטלטלים. ב"מ ז"ד ב' ואי צעית אימא כשאלת בו', ושם ז"ו ב' וי"ו א' ואמר מקומות (ע"כ): ב. (ליקוט) כגון בו'. ע"ש [צ"ח ע"ב] כשלמה שצורה בו' (ע"כ): ג. ודוקא בו'. וזה הטעם דמה מחמת מלאכה פטור, ועין ש"ך ס"ק ה':

פתחי תשובה

לך מעות בריוח שתוכל ליתן לו כי הצטרך להוציאם, אבל אם לא יהיו כלל אינו עובר אפילו בלא תנאי כדלקמן: ז. לא תבעו. כחב בספר שער משפט [סק"ב] וז"ל, ובזהוה קדושים ודף פ"ה ע"א] מבואר דאם דאמר לו הפועל יהא השכירות בידך, אין לעכב השכירות תחת ידו לא לבתר דיהיב ליה, יע"ש, וכן משמע פשוטא דמתני' דתנאי [ב"מ ק"א ע"א] לא תבעו אינו עובר עליו, משמע מעיבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא, וכח"ג דייק הש"ס בפרק הפועלים דף צ' [ע"א] בו, ע"ש: ח. או שתבעו ולא היו לו מעות. ובשו"ע של הגה"ח מהר"ש זלמן [הלכות שאלה ושכירות סעיף י"ח] כחב בשם הא"י ז"ל, דמ"מ מידת חסידות ללוות ולפרוע לשכיר בזמנו, ע"ש: ט. וקיעל עליו ליתן לו. עין בב"י [סעיף ט'] שכתב וז"ל, וקצת משמע שאפילו לא נתראה הפועל בהמחאה זו, כיון שקיעל עליו הלה ליתן לו שוב אינו עובר עליו, עכ"ל. והביאו ג"כ הפרישה [שם], ועין בנחלת צבי מה שכתבתי בזה:

גליון מהר"ש

שם. ומ"מ אם רצה השכיר לחזור בו. עין מה שכתבתי בגליון סמ"ע רש סימן ע"ג [סעיף]. סימן שם. סעיף א'. השואל מחבירו. ענד שאל, עין בגליון סימן מ"ד סעיף ט' [ב"ה אבר חשד"ט]. שם. בהמה או מטלטלים. וסאלל ספר אין כל הנאה שלו דמשמעל נהנה מפרוה דרז יוסף. עין ש"ך סימן ע"ג סק"ט. שם. ובאנוס בידו. ודוקא אם החקק הנהמה, אלל אם ילאה והיקה לא. סמ"ע סימן ע"ג סק"ט. ועין סימן פ"א [בסד"ח] סק"ג. שם. כגון שמתה או נשבר או נשבה חייב. עין בגליון סימן ש"מ סעיף ו'.

שִׁירֵע הָאוֹנֶס מִכָּה הַשּׁוֹאֵל אֲבֵל אִם אִירֵע

ציונים ומקורות סימן שם (א) מרדכי פרק השואל ב"מ סי' שע"א נשם מוה"רם. ד"מ י"ב. (ב) המגיד משנה ריש הלכות שאלה.

אולי צ"ל:
לדבר

סימן שם סעיף א. אפילו היא קלה כו'. כן כתב המגיד משנה [המבוא בציונים אות ב'] ויליף לה ממה דאמרין בפרק השואל [צ"ע] ההוא גברא דשאל נרגא מחבירה ואיתבר ואתא לקמיה דרבא, א"ל זיל אייתי סהדי ולא שנית ביה ואפיטר, משמע שום שינוי בעולם אפילו מכבד לקל. והקשה בסמ"ע [סק"ד] מסימן ש"ח, ומקי להך דיש ענין לפנינו לתלות בו המיתה. וזה תמוה מאד, דהא המגיד משנה מוקדקין כן מלשון התלמוד שאמר סתם בלא שינוי דמשמע כל שינוי, ואם תאמר דוקא שינוי הגורם למיתה, א"כ מנא ליה להמגיד משנה דאפילו לקלה, דילמא דוקא לכבירה, אלא על כרחק מסתימת לשון התלמוד שינוי בכל גווני. והנלע"ד דבכל גווני שינוי חייב כמשמען של דברים, ונהי דמצי שואל לשנות למלאכה קלה כמו בשוכר בסמ"ע ש"ח (סי"א) [*וישיא], מ"מ דוקא כשחיה בעולם אין המשאיל יכול לטעב על ידו, אבל כל שחיה בעולם מצא המשאיל קפידא לומר כיון שכל נעשה כמו שאמרנו אינן

דב"מ דף י"ג ע"א ופרק ח' דשעועות דף מ"ט ע"א. ³ פירוש, ועדיין הוא ממושקן אלל הגוי בשביל המשאיל. ג. ויבאר שם [במודרכי החובא בציונים אות א'] ואין המשאיל יכול לטעון מן יד מה שנפטר ממוחקר על ידי משכונן, דמשמיה הוא דרמימו עליה שפואל. ד. הכי חסידן רבא שם [בבב] דף י"ז ע"ג, מועמח לאמר ליה לאו לאוקומה בימלתא שאילתא. ה. מעבדא דהאוח גבא דשאיל רבא וכו' לקמיה דרבא שם, והאוח דשאיל דוולא וכו' לקמיה דרב פפא, שם דף ק"א (י"ז) [י"ז] ע"א. ו. כחז הרב המגיד אמה שכתב הרמב"ם שם, אלל אף ממה קודם שפרדוהו כן או אחר שפרדוהו כן, כשרכ עליה וכו' ומהם שבעת רבבא וכו' וכו' חייב וכו'. ז. כחז הרב המגיד שם ושכן כתבו ז"ל.

ה. ולכן כו'. עיין פה"ג [אות ג'] [נפלה] כו' דמשמיל כו' כמ"ס במוקד
צ"ק [קט"ו א']. ועוד כחז במדברי [שם] טעם אחר ללא נחמדי כחז
המשכון, משום ללא משך וכמ"ס גימ' סימן ל"א [סעיף ה'] ועיין סעיף
ד', ועיין סימן ע"ב סעיף מ"ד: ה. ואין צריך לומר כו'. ממתי שם
[בשבויעת המבוא בבא"ר אות ב'] וטס [ב"מ צ"ג ע"א] וגמ' שם ז"ה א'
אלא כו': (ליקוט) ואין צריך לומר כו'. שם ז"ה א' גניזה ואניזה
בשאל כו' אלא כי הא כו' (ע"כ): ה. לעשות כה כו'. כן פירשו
הרמב"ם [פ"א מ"א ה'] והטור [סעיף ב'] ועיין סימן שמי' סעיף א'
וכמ"ס נחמתי כ"ז: ה. (ליקוט) אפילו היא קלה כו'. עיין סמ"ע
[ספ"ד] ועיין פה"ג [אות ו'] (ע"כ): ה. ואפילו באותה כו'. כן פירש

גליון מהרש"א

סימן שם סעיף א' א. מכה השואל. עין בעיר שזמן שכתב ז"ל, אבל אם אירע שלא מתחמת השואל כגון השואל בית מחצירו ושפרק באונס, אינו חייב לשלמו, עכ"ל. ולא דק, דכנה"ג בלא"ה פטור משום דאין [ר"ן] שומרים בעבדים וקרקעות ועוד ים להשיג עליו דבשאל בית המונס הו' מכה השואל כיון דגרשוהו הוא, ודוק. וקצת לו המשיכו כיון שלא עשה שום מעשה בגוף המשיכו, ומציאו להמשיג בענין דברותו העצלים ענד שם מלאכה, הו' הפסיקו לגמסם, דלה הו' להם להמשיג פרה ושי"ח דמסקנתו הרא"ה והטור והנזמם לטעם מלאכה אחרת שאינה עשה טעם לדבר. עין דרש"פ מהם מתחמת מלאכה ורשמתו פטורה, ומצי' שגם מהא דר'

סמ"ע סק"ד. ולא ישנה אפילו לקהל ממנה. עיין סימן שם"א [בסמ"ע] סק"ב.

סעיף ב' ה' וסופו לחזור פסוק. עיין במש"ע סעיף קטן ו' עד
ולא ככ"י כו'. דברי הכ"י וסיעתו נכונים, והעיקר דגם כאן יש חולקין
דמייד והו ספיקא דלינא וכמו שכתבתי לעיל סימן ש"ו סעיף ו' וספיקא
ע"ש: סעיף ג' ה' ויש חולקין ב'. וכן נראה לי עיקר, וכמ"ש
הרמב"ם (ב"מ צ"ו ע"ב) ומביאו צ"י

ב. נכחש הבשר מאליו ^(י) וסופו לחזור פטור
אבל אם נכחשה מאליה ומתה אחר כך שהוא
חייב לשלם ^(ז) כיוון שאינה בעין משלם כמו
שהיתה בשעת שאלה.

ג. ^אהשואל בהמה מחבירו לילך דרך ידוע ונבאו עליו ליסטים באותה הדרך או חיות רעות ואנסרה ממנו חשיב שפיר מתה מחמת מלאכה. ההגה ^היש חולקין בזה וסבירא להו דלא מיקרי מחמת מלאכה דהיי אף בלא הליכת הדרך אפשר שיבוא לה אונס מה ^באצל המשאיל לחבירו שגורא ללדוד עבדים ^הואכלהו העבדים מיקרי מחמת

ציונים ומקורות (ג) מור סעף ו' נסמ הרמ"ה. (ד) מור סעף ו' נסמ הרמ"ה.

ה'רמ"ז [ב"מ צ"ו ע"ב] ומציאו צ"י

[ספיקי ה'] ו"ל, והא דלמרינן ממה
 מחמת מלאכה דפטור, קשאי לי [*וינ']
 מיגרע גרע, כיון דכי ממה מחמת
 מיתת עמטה חייב חף על גב דמלאך
 ההמות הוא דקטלה ומה לי הכא ומה לי
 ההסם, כי ממה מחמת מלאכה דשואל
 דמכל מקום איזו גרס לה היכי
 מיפטור, וי"ל דשואל ודאי חייב במונסיס
 לא בפשיעה דמשאיל, ובאן משאיל
 פשע בה שהשאילה למלאכה והיא אינה
 יכולה לסבול אותה. וכן כתבו הרשב"א
 [בשמיט"ק שם] והריב"ש סי' תכ"ג. אם
 כן כאן שלא פשע המשאיל חייב השואל,
 ולא דמי לשוגג דקטלה עבדים,
 וההשאילה לזורך עבדים, ודוק. עיין
 בתשובת רשד"ם [ח"מ] סי' תל"ה

קש"כ: ו' ואכלוהו העכברים כו'. ו
עם השונאים ופלו בני העיר ליד השונא
ומלאכה ופטור, כן כתב בתרומה הדן סי
ה והציאו גם כן בסמ"ע [ספ"ח], והציאו
העכברים וקטלוהו. ואינו נראה צעני.

[illegible]

עדר לחם

סעיף ב' בסופו. כתב נמוקי יוסף: [בין ל"ט ג'א מדפי הר"ף] **החובא בארז** (י"ב סוף א') **השואל** בחמת מחבירו לרכוב עליו ומתה בדרך, והדבר ספק אם מחמת הדרך מתה ה"ז פטור, שאין השואל מתחייב עד שעת אונסין והתל כאומר איני יודע אם הלוינוני, אבל אם שינה בה או שהשאלה לאחר ומתה חיוב. וריב"ש חולק וסובר שצריך לישבע שמתה מחמת מלאכה, בסי תכ"ג. ועיין לעיל (במודח) סימן רצ"א על דין כ"ד וסימן ש"ג על דין י"ב, וסימן ש"ס דין ד'.

מורי זהב

וְסָעִיף ב' נִכְחַשׁ הַבֶּשֶׂר כו'. מה שחילק במסע"ס (ד') ו'ין בין הך ובין
הא דסימן ש"ז, לא ידעתי שום חילוק בין חיובא דשואל באונסין ובין

ביאור חנר"א

סעיף ב' ט. נכחש כו'. עיין מוס' דסנהדרין פ"ד ז' ד"ה הכמיהה כו' ויגמולו מ"צ ז' ד"ה ושור כו', ועיין סימן ט"ז סעיף ו', ועיין בהש"ג שם סימן ט"ז: א' אב"ל כו'. טור סעיף ד', ור"ל שמה שגא מחמת מלחמה, כיון שהוא חיב לנאלם משלם כמו כו', ועיין סימן שס"ג סעיף ז', ח"ט כיון שהטעם דלמ"ה איז עכשיו מפור למחור והיו נזק למפרע, וכמו בחזק דמיני למפרע דעל שריפת חמץ אינו חיב, ועיין מג' דב"ט פ"ט ז' סעיף ד' דייב.

ההשואל כו'. כמ"ש [ב"מ] ז"ו א' איכא דאמרי אכיל כו', אע"ג שלא הרגמו המעצמה נאנסה, והו' כשואל צהמה למהלך יום אחד ומחמת ההילוך מזה כו', ועי' [סק"ה] ראה כ

באר הגולה

ועיף ב' ה. טור סעיף ג', ק' כבוד הראש"ש שם (בה"מ פ"ח ט"ו ד"ל) נ"ס
כחיו נרבה דק"ל נרבה נפ"ח דף ס"ו פ"א נהנה על דו וסופו
חזור דאיתו נטמן לו אלף שמה שכל יום ויום דלא חשיב ליה נטמן, ואם כן
כא' דלדס בשור הוא לא משלם אלא נטמן וכן וכל שמה. סעיף ג' ט. שם
(במורה) (ח') (א') משלם (הרמ"ה)

היה גופה כו* : יב. ויש חולקין כו'. ללא דמי לשם, דמ"מ באותה מלאכה מ"ש למטה בזהמה שנתייגעה כו', וז"ש אבל המשליל לחזירו כו', ועיין ש"ך די הרמב"ן:

צאתי תשובה

סימן שמ סעיף ג' א. ובאו עליו ליסטים. עיין בחשובת פרח מטה אהרן
ח"ב סי' קט"ו ובספר דברי משפט מ"ש בזה:

אחרי הדרך משונה חייב, גם בסיומן ר"ל"א סעף ו' בדין מחילתו בפעויה כ"י דל"א י"ג זל
ה' וסופו. ע"ן מה שכתבתי בזה בקוף סימן ט"ז ס"ק ו' בשם הסמ"ע [נסק"י] והס"ק
מחמתה שעה נחמדי לטעם. סמ"ע [נסק"י]: סעף ג' ה' חולקין. וכן נראה לי עיקר, וכן
מצינו גרע כ"י, ע"ש. וכן כתבו הרשב"א והריב"ש ק"י מ"ב. אי"ב כ"ן שלם פשע המאמ"ד
ש"ס ק"י מ"ה. [נסק"י]. ו' ואלכודו. כן הוא בש"ס פרק השואל בלישנא קמא.
ומתחמת מחמת מלאכה, וטע"ר דלאו מחמת מלאכה מהי, דלא לרדוף העבכרין ששאלו
ש"ס שם בביאור דאמר. והי"ל להרמ"א לכחוז זה, ודעו איזה נולד מבידיו, וטע"ר דלא
ומה מחמת מלאכה מאם סבדו עליה העבכרין ואלהו, וי"ל דמטע"ה נקט הרמ"א דע"ו לו
בעל ויין, דיר מחמת מלאכה ופטור, כן כתב בנתיבות הדשן שם וציטור ד"מ ר"ש סימן זה,
ועליה העבכרין כ"י. ואינו נראה ענין, דהנא מוקיף שפיר מחמת מלאכה ומחמת שר
המלאכה ודעו איך נולדו עמם פושין המלאכה כן העבד מחמתה, והוא נקרא מתה מה
שלם פשע המאמ"ד, והכל כן בעליו הי"ל חזם וטע"ר. ודעו דהנתיבות המלאכה

באר היטב

[illegible]

גליון סתריש"א

סעיף ב'. נבחר חבשר מאליו וסופו לחזור סטור. ע"מ סמ"ע (סימן) סס"ג (סימן) כ' וזגליו סס.

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - כה חו"מ ט (רצא - שנת) קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס 240הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

קטו משפט דיני שאלה שלמה

סימן ט

בירור הלכה: בדין שואל רכב שאירעו תאונת דרכים בדרך.
נושא הלכה: גדר פטור מותה מחמת מלאכה, ודין ליסטים בדרך.

שאלה: ראובן השאיל רכבו לחבירו שמעון. בעת נסיעתו ברוב אירעה תאונה אשר בעקבותיה נפגע הרכב ונזקק. עדי ראיה העידו ששמעון לא היה אשם בהתנגשות אלא הנהג האחר אשר פגע בו וברח. תובע ראובן את שמעון בתשלום הנזק למרות האונס שקרה לו מכח דין שואל החייב באונסין. ולעומתו משיב שמעון שמאחר והתאונה אירעה בשעת הנסיעה דין מותה מחמת מלאכה יש לו וע"כ יש לפטור. עם מי הדין.

תשובה: הראנו דנחלקו ראשונים בגדר פטור מותה מחמת מלאכה. ולהלכה קיי"ל לפטור מטעם זה גם במקום שלא נתגלה שום חסרון בחפץ הנשאל, אלא שמחמת המלאכה עלול לפגמים ונזקים דבר שלולא השאלה לא היה קורה לו. ואף שיש החולקים מ"מ דינו קולא לנחבע.

וע"כ בנ"ד יש לפטור את השואל מדיו מותה מחמת מלאכה.

מקורות וביאורים

א. ביאור מחלוקת הרמ"ה והרא"ש בדין אנסיה ליסטים בדרך.

(א) הטור סי' ש"מ סק"ו כתב בשם הרמ"ה ו"ל - מי ששאל בהמה לילך דרך ידוע ובאו עליו ליסטים באותו הדרך או חיות רעות ואנסוה ממנו חשיב שפיר מותה מחמת מלאכה כיון שמחמת הדרך ששאלה לילך בה חוללה ואנסוה. כי היכי דפטרינן להווא דשאל שונרא מחבריה ואכלה עכברים טובא ומתה, אל"פ שלא הרגתה המלאכה גופה, כיון שבמלאכה ששאלה לצרכה מתה בגרמתה. ע"כ. וכתב ע"ז הטור שם ו"ל - ואדוני אבי הרא"ש ו"ל אומר דאין נראה, דלא דמי לשונרא ששאל להורג עכברים דבאותה מלאכה עצמה נאנסה, והוי כשואל בהמה למחלך יום אחד ומחמת ההילוך מתה. אבל אם נאנסה ממנו בדרך אונס אחר הוא ואינו מחמת מלאכה, שאף בלא מלאכה אפשר שתאנס ממנו, הלכך חייב. עכ"ל.

וכתב ע"ז מרן הב"י שם בבדק הבית ו"ל מה שהקשה הרא"ש לחרמ"ה ו"ל דאין הכי נמי דאמרינן דמחמת אותה מלאכה נאנסה שהרי אין חיות רעות וליסטים מצויים בעיר, והדרכים בחזקת סכנה. עכ"ל.

קטו משפט דיני שאלה שלמה

(ג) ופסק מרן השו"ע שם ס"ג כדעת הרמ"ה להחשיב הדבר כמותה מר"מ ולפטור. ואילו הרמ"א שם הביא דעת הרא"ש והטור דחולקים וס"ל דבכה"ג לא חשיב מתמ"מ כיון שגם בלא הדרך היתה יכולה ליאנס.

וע"ש מגיבות סק"ה דכתב ר"ל - מדנקט במחבר ואנסוהו ממנו נראה דאם נגב ממנו דהיינו שגם בעידנא דנימי אינשי ובא גב וגבוי חייב. דגם המתבר מודה דכל היכא שאפשר שיבא להאנס זהה אפי' לא היה בדרך ולא דמי דהוי מותה מחמת מלאכה. ודקא דאנסוה ממנו בפניו ואם היה בעיר היה לו מושיעים ואין דרך לבוא אונס כזה רק בדרך ואין לו מושיעים דהוי כאילו המשאל אפקדו לגבי אונסין דאינן ראויים לבוא רק בדרך, אבל גביה שאפשר לבא גם בביתו לא מיקרי מחמת מלאכה. עכ"ל לענינו.

(ג) מבאר לפ"ז דאונס שאירע בדרך ואשר אינו מושיעם כלל לדרך ובמקרה של גביה אפי' ע"י ליסטים שאפשר שהיה קורה גם בבית לכ"ע לא חשיב מותה מחמת מלאכה. ובדין ליסטים בפרוסיא בדרך נחלקו הרמ"ה והרא"ש, דהרמ"ה ס"ל דחשיב אונס מחמת הדרך וכדבר מרן הב"י דהדרכים בחזקת סכנה ואם היה בעיר היה לו מושיעים. ואילו הרא"ש ס"ל דגם בכה"ג לא חשיב אונס מחמת מלאכה דסוף סוף אפשר שגם בלא הדרך היו ליסטים נוטלים את הבהמה בעיר.

ובנ"ד אירעה תאונה בדרך ו"ל דלא מבעיא להרמ"ה ופסק מרן השו"ע ו"ל מותה מחמת מלאכה שהרי הדרכים בחזקת סכנה תאונות ונזקים שהדרכים בחזקת סכנה ליסטים. אלא אף להרא"ש והרמ"ה דס"ל דכיון שהיה אפשר לליסטים ליטול גם מהבית לא חשיב מתמ"מ. מ"מ תאונת דרכים ל"ש לומר זאת שהרי לולא שהשאלו ליטעו בו לא היה קורה מקרה התאונה ונמצא דהמשאל אפקדיה לאונסין דתאונות וכדבר הנהגות הכלל, ולכן דין מתמ"מ אית ליה ופטור.

ב. שיטת הרמב"ן והש"ך בדין מותה מחמת מלאכה

(א) ואולם עיי' ש"ך שם סק"ה אשר חלק על פסק הרמ"ה מטעם אחר מה ע"פ גדרו של הרמב"ן בביאור פטור מתמ"מ. דטעם הפטור הוא דכל שאיגלאי מלתא למפרע שהחפץ לא היה ראוי למלאכה חשיב פשיעת המשאל ובה"ג אין לחייב את השואל לפי ששואל חייב אומנם באונסין אבל אינו מתחייב בפשיעת המשאל.

ועפ"ז כתב הש"ך לחלק על פסק מרן השו"ע ע"פ הרמ"ה לפי שבאנסוה ליסטים בדרך לא איגלאי מלתא למפרע שהבהמה לא היתה ראויה למלאכה, אלא למרות שהיתה ראויה למלאכה אירע לה אונס חיצוני ובוה קיי"ל דהשואל חייב בכל אונסין.

במו"כ עפ"ז חלק הש"ך שם סק"ו על תה"ד סי' שכ"ה בדין שאל כלי מלחמה ואנסוהו אויבים דפסק בזה תה"ד ה"ל לפטור השואל כיון דהר"ל מתמ"מ. ואילו הש"ך שם פליג עליה מכח סדרת הרמב"ן דבכה"ג לא חשיב מתמ"מ כיון דל"ש לומר בזה איגלאי מלתא למפרע שלא היו הכלים ראויים למלחמה שהרי נפלו בידי האויבים מפני כשילן הלוחמים ולא מכח חסרון הכלים, הלכך בכה"ג דין אונס אית ליה אשר מחוייב בו השואל.

(ג) ובביאור שיטת הרמ"ה ותה"ד אשר פטרו משום מתמ"מ באנסוה ליסטים הבהמה או באנסו האויבים כלי מלחמה, עיי' מתיא"ל הלכות שאלה סי' ד' אשר כתב בשם הנמ"י (וכעין זה כתב הירש"א) דטעם פטור מתמ"מ הוא משום דכשהשאל המשאל

משפט דיני שאלה שלמה קיז

את החפץ וידע שעלול להתכחש במלאכתו חשיב כמי שהתירו לדבר זה ולכן אינו יכול לבוא בתביעות על השואל בזה. וכעין זה כתב בנתיבות ה"ל סי' ש"מ סק"ה שביאר דין אנסוה ליסטים בדרך דה"ל מתמ"מ דל"ן דכשהשאלה לדרך ואשר הדרכים בחזקת סכנה חשיב כמו שהפקירה לאונס זה. והוא הטעם ג"כ בדין אנסו אויבים לכלי מלחמה.

וא"כ ה"ה והוא הטעם בדין תאונת דרכים דחשיב לפ"ז כדין מתה מחמת מלאכה ופטור.

מסקנא דדינא

בענין האם תאונת דרכים נחשבת כדין מתה מחמת מלאכה נראה דלדעת הרמב"ן והש"ך לא שייך לומר כן כיון שלשיטתם כל גדר מתמ"מ הוי דוקא במקרה שהזכר למפרע שהכל השואל לא היה כשיר למלאכתו. ובנ"ד של"ש לומר כן שהיה הרב היה כשיר וראוי לנסיעה אלא שאירע פגע בדרכו מחמת דבר אחר ה"ל כשאר אונסין דחייב בהם השואל.

לעומת זאת לדעת הרמ"ה, תרומת הדשן, ומרן השו"ע ש"מ ס"ג אשר פסק כמותם, דין מתה מח"מ הוי גם כאשר גוף הדבר השואל הינו ראוי למלאכה ולא נתגלה שום חסרון בגוף דבר השואל אלא שמחמת שעת המלאכה הינו עלול לנזקים כלסטים בדרך שהדרכים בחזקת סכנה, מ"מ דין מתמ"מ אית ליה. וכך סבורים תה"ד, הרשב"א והנמ"י וכדביאר המחנ"א. הלכך ה"ה בנ"ד יש לדון תאונת דרכים כמתמ"מ. וי"ל דאף הטור והרא"ש ירדו לזה כיון דשאני ליסטים שאפשר היה להם ליטלו בעיר, אבל תאונת דרכים אינה אלא מחמת מלאכת השאלה וע"כ גם לדידהו ה"ל מתמ"מ ופטור.

וע"כ לדינא יש לפטור את השואל מטעם זה וכפסק מרן השו"ע ואף הרמ"א נראה שיוודה לזה, ואף שהרמב"ן והש"ך פליגי מ"מ לא גרע מספק דה"ל קולא לנתבע.